Litauen

Aċċess għall-ġustizzja fi kwistjonijiet ambjentali - Litwanja

Diese Seite wurde maschinell übersetzt. Für die Qualität kann keine Gewähr gegeben werden.

1. Constitutional Foundations
2. Ġudikatura

   #II

4. L-aċċess għall-informazzjoni każijiet
5. L-aċċess għall-ġustizzja b'parteċipazzjoni pubblika
6. Aċċess għall-ġustizzja kontra l-atti jew l-ommissjonijiet
7. Mezzi oħra ta' aċċess għall-ġustizzja
8. Locus standi
9. Rappreżentanza legali
10. Evidenza
11. Inġunzjonijiet
12. Fuq l-ispejjeż
13. Mekkaniżmi ta' għajnuna finanzjarja
14. Tempestività
15. Kwistjonijiet oħra
16. Tkun barrani
17. Każijiet transkonfinali

Traduzzjoni awtomatika

I. Constitutional Foundations

Ma hemm l-ebda dritt għal nodfa, f'saħħithom, favorevoli għall-ambjent, eċċ. direttament minqux fil-Kostituzzjoni. Iżda dan id-dritt jista' jiġi derivat minn oġġetti oħra tal-Kostituzzjoni. Il-kunċett tal-ħarsien tal-ambjent jissemma f'diversi artikoli tal-kostituzzjoni: "l-Istat u kull individwu għandu jiġi protett l-ambjent minn influwenza li tagħmillu l-ħsara "(l-Artikolu 53(3))" L-Istat għandha tieħu ħsieb il-ħarsien tal-ambjent naturali, il-fawna u l-flora, separati ta' natura u ta' valur partikolari distretti, u għandha tissorvelja l-użu moderat tar-riżorsi naturali, kif ukoll l-irkupru u t-tkabbir. L-eżawriment ta' art u ta' elementi ta' ħamrija, it-tniġġis tal-ilma u tal-arja, il-produzzjoni ta' radjazzjoni, kif ukoll it-tifqir ta' fawna u flora, għandu jkun ipprojbit skont il-liġi" (l-Artikolu 54). Il-Kostituzzjoni tiggarantixxi l-aċċess għall-ġustizzja: "kull persuna li d-drittijiet u l-libertajiet tagħha miksura kostituzzjonali għandu jkollha d-dritt ta' appell lil qorti" (Artikolu 30(1)). Iċ-ċittadini jistgħu jibdew proċeduri amministrattivi jew ġudizzjarji minħabba ksur ambjentali. Iżda dawn ma jistax jinvoka direttament id-dritt kostituzzjonali li l-ambjent. It-Trattati internazzjonali ratifikat mill-Parlament (Seimas) huma parti kostitwenti ta' sistema legali (Art. 138 (3)). F'każ ta' kunflitt, il-ftehimiet internazzjonali jieħdu preċedenza fuq il-liġi nazzjonali (l-Artikolu11 (2) tad-dritt tat-trattati internazzjonali). Il-Partijiet jistgħu jiddependu direttament fuq id-dritt internazzjonali. Il-Konvenzjoni ta' Aarhus tkun effettiva mingħajr ebda leġiżlazzjoni nazzjonali addizzjonali. Korpi amministrattivi u l-qrati għandhom jimplimentaw dan it-Trattat.

II. Ġudikatura

Il-Litwanja għandha sistema ġudizzjarja doppju tal-ġuriżdizzjoni ġenerali tal-qrati ordinarji u l-qrati amministrattivi ta' ġurisdizzjoni speċjali. Il-qrati ta' ġurisdizzjoni ġenerali, li jittrattaw materji ċivili u kriminali, il-Qorti Suprema tal-Litwanja (1), il-Litwanja (1), u, fl-ewwel istanza, il-qrati reġjonali u l-qrati distrettwali (54) (5). Il-qrati distrettwali jisimgħu wkoll xi każijiet ta' reati amministrattivi fi ħdan il-ġurisdizzjoni tagħhom bil-liġi. Il-qrati reġjonali, il-Qorti tal-Appell u l-Qorti Suprema tal-Litwanja diviżjoni ċivili u kriminali. Il-

Qorti Suprema tal-Litwanja għandha tistħarreġ il-qorti sentenzi, deċiżjonijiet, digrieti u ordnijiet tal-qrati ta' ġurisdizzjoni ġenerali. Hija tiżviluppa prattika tal-qorti uniformi għall-interpretazzjoni u l-applikazzjoni tal-liġijiet u atti legali oħra. Il-Qorti Amministrattiva Suprema tal-Litwanja (1) u (5) Il-qrati amministrattivi reġjonali huma qrati ta' ġuriżdizzjoni speċjali tisma' tilwim li jinqala' bejn iċ-ċittadini u l-korpi amministrattivi minn relazzjonijiet ġuridiċi ta' natura amministrattiva. Il-Qorti Amministrattiva Suprema hija l-qorti tal-ewwel u l-aħħar istanza għall-każijiet amministrattivi assenjati lill-ġuriżdizzjoni tagħha bil-liġi. Hija appellat għal każijiet li jirrigwardaw deċiżjonijiet, digrieti u ordnijiet meħuda minn qrati amministrattivi reġjonali, kif ukoll għal każijiet li jinvolvu reati amministrattivi deċiżi mill-qrati distrettwali. Il-Qorti Amministrattiva Suprema hija anki l-Qorti tal-Prim' Istanza biex tisma', f'każijiet speċifikati mil-liġi, petizzjonijiet dwar il-ftuħ mill-ġdid ta' każijiet amministrattivi mitmuma, inklużi reati amministrattivi. Il-Qorti Amministrattiva Suprema żviluppat prattika uniformi ta' qrati amministrattivi fl-interpretazzjoni u l-applikazzjoni tal-liġijiet u atti legali oħra. M'hemm l-ebda qrati kompetenti biex jisimgħu tipi speċifiċi ta' kawżi amministrattivi. Xi l-ispeċjalizzazzjoni teżisti biss fil-livell ta' istituzzjonijiet investigattivi ta' qabel il-proċess (eż. il-Kummissjoni dwar il-kwistjonijiet tat-taxxa). Istituzzjonijiet investigattivi ta' qabel il-proċess speċjali huma kummissjonijiet muniċipali għat-tilwim amministrattiv (Savivaldybių visuomeninės administracinių ginčų komisijos) u mill-Kap tal-Kummissjoni għat-Tilwim Amministrattiv (Vyriausioji administracinių ginčų komisija). Applikazzjonijiet għal kummissjonijiet ta' tilwim amministrattiv jew tal-Kummissjoni dwar il-kwistjonijiet tat-taxxa qabel it-tressiq ta' kawża quddiem qorti amministrattiva mhijiex obbligatorja, ħlief għall-kwistjonijiet pprovduti permezz ta' liġijiet. Ma hemm l-ebda qorti, tribunal jew bord ambjentali fil-Litwanja. Kummissjonijiet ta' tilwim amministrattiv u l-qrati amministrattivi iwettqu reviżjoni sħiħa tal-atti amministrattivi kollha inklużi atti fi kwistjonijiet ambjentali. Il-qrati distrettwali għandhom ġuriżdizzjoni ġenerali li jittrattaw każijiet ta' ħsara ambjentali. Xi istituzzjonijiet tal-Istat taħt l-awtorità tal-Ministeru tal-ambjent jistgħu jservu ta' investigazzjoni li tkun saret qabel il-kawża fi kwistjonijiet ambjentali f'każijiet previsti mil-liġi (pereżempju l-Ispettorat tal-Istat għall-Ippjanar Territorjali u l-kostruzzjoni, u servizz għaż-żoni protetti). Qrati amministrattivi biss jista' jisma' kawżi amministrattivi fi kwistjonijiet ambjentali. Ma hemm l-ebda possibbiltà li japplika għal qorti oħra. Teżisti biss il-possibbiltà li tapplika għal tilwim amministrattiv qabel il-Kummissjoni tressaq il-każ quddiem qorti amministrattiva. Ma hemmx regola ġenerali, li l-atti amministrattivi għandhom jiġu kkontestati quddiem awtorità amministrattiva ogħla jew indipendenti mill-korp ta' tilwim qabel ma jitressaq rikors quddiem qorti. Il-kontroll intern ta' atti amministrattivi/ommissjoni hija obbligatorja biss f'ċerti tipi ta' tilwim amministrattiv (pereżempju fi kwistjonijiet ta' sigurtà soċjali, jew il-kwistjonijiet tat-taxxa). Applikazzjonijiet għal kummissjonijiet ta' tilwim amministrattiv jew tal-Kummissjoni dwar il-kwistjonijiet tat-taxxa qabel ma jiddeċiedu li jressqu każ quddiem qorti amministrattiva jistgħu jintgħażlu fuq bażi volontarja. Biss fil-każ ta' kwistjonijiet previsti minn liġijiet speċjali tal-proċedura ta' qabel il-kawża hija obbligatorja. Kull persuna interessata tista' tapplika għand qorti għall-protezzjoni tiegħu/tagħha jew kkontestata kisret dritt jew interess protett taħt il-liġi (Artikolu 5 tal-Liġi dwar proċeduri amministrattivi (lap)). Kull applikant li jikkontesta att amministrattiv għandu juri interess partikolari li l-annullament ta' dan l-att. Applikazzjoni biss għal qorti amministrattiva bħala individwu sabiex jipproteġi tiegħu/tagħha stess jew kkontestata kisret dritt jew interess fuq il-ħoġor huwa ammissibbli (l-Artikolu 5). Huwa possibbli li tressaq ilment sabiex jipproteġu l-Istat jew interess pubbliku stabbiliti lill-Prosekutur, entitajiet ta' amministrazzjoni, l-uffiċjali tal-kontroll tal-Istat, l-istituzzjonijiet l-oħra tal-istat, aġenziji, organizzazzjonijiet u persuni fiżiċi, iżda biss fil-każijiet previsti mil-liġi (l-Artikolu 56) ta' fuq il-ħoġor. Ilment/talba tista' tinfetaħ quddiem il-qorti amministrattiva, fi żmien xahar mill-jum tal-pubblikazzjoni tal-att ikkontestat, id-data tal-kunsinna ta' att individwali lill-parti kkonċernata, in-notifika tal-parti kkonċernata tal-att (jew in-nuqqas), fi żmien xahrejn mid-data ta' skadenza tal-limitu ta' żmien stabbilit bil-liġi, jew kwalunkwe att legali ieħor għall-konformità mat-talba. Jekk entità pubblika jew l-amministrazzjoni interna dewmien il-kunsiderazzjoni ta' kwistjoni partikolari u ma jirnexxilux isolvi l-problema fi żmien id-data ta' skadenza, ilment dwar in-nuqqas ta' azzjoni (b'dewmien bħal dan) jista' jiġi ppreżentat fi żmien xahrejn mid-data tal-iskadenza tal-perjodu stabbilit bil-liġi jew kwalunkwe att legali ieħor għas-soluzzjoni ta' din il-kwistjoni. L-ebda limitu ta' żmien għandu jkun stabbilit għas-sottomissjoni ta' petizzjonijiet għar-reviżjoni tal-legalità ta' atti amministrattivi legali mill-qrati amministrattivi. Id-Deċiżjoni tal-Kummissjoni għat-Tilwim Amministrattiv jew kwalunkwe istituzzjoni oħra ta' investigazzjoni extraġudizzjarju ta' tilwim, adottat wara l-investigazzjoni ta' tilwim amministrattiv skont prekontenzjuż, tista' tiġi appellata quddiem qorti amministrattiva fi żmien 20 jum wara li tiġi riċevuta d-deċiżjoni ta' fuq il-ħoġor (l-Artikolu 33).

Jekk huwa rikonoxxut li l-limitu ta' żmien għat-tressiq ta' lment ma jkunx ġie osservat għal raġuni tajba, fuq talba tar-rikorrent, il-qorti amministrattiva tista' tagħti jerġa' lura l- istatus quo ante. Il-petizzjoni għar-restawr tal-istatus quo ante għandha tindika r-raġunijiet ta' nuqqas ta' osservazzjoni tal-limitu taż-żmien u jippreżenta evidenza li tikkonferma r-raġunijiet ta' nuqqas ta' osservazzjoni tal-limitu taż-żmien. M'hemm l-ebda proċeduri ta' skrinjar speċjali quddiem il-qrati amministrattivi. L-ilment biss il-konformità mar-rekwiżiti formali u l-iskadenzi għat-tressiq ta' lment huma verifikati biex jiġi deċiż jekk ilment huwa aċċettabbli. L-Artikolu 23 jistabbilixxi l-istandards minimi ta' fuq il-ħoġor l-ilment quddiem il-qrati amministrattivi. Ħlief għall-każijiet previsti mil-liġi, l-ilmenti/petizzjonijiet li għandhom jiġu riċevuti u jinstemgħu mill-qrati amministrattivi biss wara l-ħlas ta' dazji. Assistenza minn avukat mhijiex obbligatorja fi qrati amministrattivi. Il-partijiet għall-proċedimenti jistgħu jiddefendu l-interessi tagħhom quddiem il-qorti huma stess jew permezz tar-rappreżentanti tagħhom. Il-qorti amministrattiva jista' jannulla l-att amministrattiv ikkontestat (xi drabi parti minnu). Il-Qorti tista' tobbliga wkoll l-entità xierqa ta' amministrazzjoni li jirrimedja wettaq ksur jew iwettaq ordnijiet oħra ta' fuq il-ħoġor tal-Qorti (l-Artikolu 88). Il-qorti amministrattiva ma tistax tibdel l-att amministrattiv iżda ma jistgħu jobbligaw istituzzjoni tal-Istat biex telabora (PASS) att amministrattiv ġdid. Id-deċiżjoni tal-Qorti jista' jkun fih dan l-att amministrattiv. M' hemmx regoli speċjali fil-liġi dwar proċeduri amministrattivi dwar kawżi fi kwistjonijiet ambjentali. Hemm possibilità ta' petizzjoni għall-protezzjoni tal-Istat jew interessi pubbliċi oħra, inklużi kwistjonijiet ambjentali. Id-dritt li titressaq kawża quddiem qorti f'materji

Traduzzjoni awtomatika

ambjentali huwa stabbilit skont il-Konvenzjoni ta' Aarhus. Ma hemm l-ebda limitazzjoni għal persuni fiżiċi jew ġuridiċi li jressqu każ quddiem qorti amministrattiva. Hemm possibbiltà li jitressaq ilment sabiex jipproteġi sigrieti tal-Istat jew interess pubbliku ieħor stabbilit lill-Prosekutur, entitajiet ta' amministrazzjoni, l-uffiċjali tal-kontroll tal-Istat, l-istituzzjonijiet l-oħra tal-istat, aġenziji, organizzazzjonijiet u persuni fiżiċi, iżda biss fil-każijiet previsti mil-liġi (l-Artikolu 56) ta' fuq il-ħoġor. U dan huwa wkoll possibbli fil-qasam tal-kwistjonijiet ambjentali. Il-qrati amministrattivi jistgħu wkoll jiddeċiedu tal-każijiet li jirrigwardaw kontroversji bejn l-amministrazzjonijiet pubbliċi, li mhumiex subordinati għal xulxin, dwar il-kompetenza jew ksur ta' liġijiet, ħlief għal każijiet ta' litigazzjoni ċivili assenjati lil qorti. Entitajiet pubbliċi ma jkunux intitolati jikkontestaw atti amministrattivi tagħhom quddiem il-qrati amministrattivi. Fil-każ ta' illegalità ta' att amministrattiv tmur kontra l-interess pubbliku, il-prosekutur jew persuni oħra, f'każijiet deskritti mil-liġi, tista' tressaq dan il-każ quddiem qorti. Normalment imħallfin ma għandhomx id-dritt li tiftaħ kawża. Iżda jekk imħallef ma jkollux informazzjoni dwar azzjoni kriminali, huwa għandu l-obbligu li jinforma lill-prosekutur addominali (l-Artikolu 109). Ladarba l-kawża għadha għaddejja, il-Qorti tista' "b'mod attiv" jieħdu sehem fil-proċedura billi jitolbu evidenza ta' xhieda, esperti, eċċ.

III. L-aċċess għall-informazzjoni każijiet

Applikant li jidhirlu li t-talba tiegħu għal tagħrif ġiet injorata, irrifjutata b'mod ħażin jew imwieġba b'mod mhux adegwat għandu aċċess għal proċedura ta' reviżjoni quddiem awtorità amministrattiva ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos vyriausybės. Il-Kummissjoni tista' tiġi appellata fi żmien xahar wara li tirċievi l-informazzjoni jew fi żmien xahar mid-data li fiha l-informazzjoni tkun saret disponibbli. Id-deċiżjoni tal-Kummissjoni tkun tista' tiġi appellata quddiem il-Qorti Amministrattiva fi żmien 20 jum wara d-data tal-wasla tad-deċiżjoni. Fil-każ ta' rifjut, l-amministrazzjoni pubblika hija għandha tadotta att amministrattiv individwali, li għandu jkun fih, ifformulat b'mod ċar, id-drittijiet u d-dmirijiet kollha u l-proċedura ta' appell speċifika (Artikolu 6 u 8 tal-liġi dwar l-amministrazzjoni pubblika). Ir-raġunijiet għal rifjut għandhom jiġu pprovvduti lill-applikant fi żmien 14 jum wara li tkun irċeviet din it-talba mill-awtorità pubblika (Artikolu 19 Ordni dwar l-aċċess pubbliku għat-tagħrif ambjentali, approvati permezz ta' Riżoluzzjoni tal-Gvern Nru 1175). It-talba tista' tkun miktuba jew orali. L-informazzjoni tista' tingħata bil-fomm jekk l-applikant ma tintalab tweġiba bil-miktub. Ir-rekwiżiti għal talba bil-miktub huma:

- l-isem,
- Dejta ta' kuntatt,
- l-informazzjoni mitluba,
- forma li tagħti l-informazzjoni.

L-applikant ma jkollu għalfejn jiddikjara interess. Meta applikant jitlob li l-informazzjoni ssir disponibbli f'forma speċifika (inkluża fl-għamla ta' kopji), l-awtorità pubblika għandha tagħmel dan hekk disponibbli (hemm xi eċċezzjonijiet previsti fl-Artikolu 9 tad-digriet dwar l-aċċess pubbliku għat-tagħrif ambjentali). L-informazzjoni għandha tkun magħmula disponibbli lill-applikant fi żmien 14 jum kalendarju minn meta tasal għand l-awtorità pubblika. Dan it-terminu jista' jiġi estiż għal tal-anqas 14 jum kalendarju. Applikazzjoni ta' kummissjonijiet ta' tilwim amministrattiv qabel ma japplika għal qorti amministrattiva hija obbligatorja f'dan il-każ. L-informazzjoni kollha għandha tingħata lill-Qorti tal-Ġustizzja jekk il-Qorti tal-Ġustizzja titlob dan. Din l-informazzjoni tista' tinfluwenza d-deċiżjoni tal-qorti. Wieħed mit-tipi ta' sentenzi fi qrati amministrattivi għandu jiltaqa' l-ilment (it-talba) u tirrevoka l-att ikkontestat (jew parti minnha), jew li jiġu obbligati l-entità xierqa ta' amministrazzjoni li jirrettifika wettaq ksur jew biex jikkonformaw ma' kwalunkwe ordni oħra tal-Qorti tal-Ġustizzja (Artikolu 88(2) DAWRA). Il-qrati jistgħu jordnaw li l-informazzjoni li għandha tiġi żvelata.

IV. L-aċċess għall-ġustizzja b'parteċipazzjoni pubblika

Il-proċedura amministrattiva hija rregolata mil-liġi dwar l-amministrazzjoni pubblika għall-kwistjonijiet kollha tal-liġi amministrattiva, inklużi kwistjonijiet ambjentali. Il-liġi ewlenija fi kwistjonijiet ambjentali hija l-liġi dwar il-protezzjoni ambjentali. Liġijiet u atti leġiżlattivi oħra li jirregolaw il-protezzjoni ambjentali huma adottati abbażi ta' din il-liġi. Il-liġi dwar il-protezzjoni ambjentali jipprevedi prinċipali ewlenija għal attivitajiet ekonomiċi — il-permess. Hemm ħafna tipi ta' permessi (permess ta' kostruzzjoni, permess tal-EIA, permess tal-IPPC u oħrajn) li huma rregolati b'liġijiet speċjali u atti leġiżlattivi oħra (f'dawn l-atti huma miktuba r-rekwiżiti għal dan il-permess, l-istituzzjonijiet li huma responsabbli għal dan, xi drabi regoli speċifiċi dwar il-proċedura) iżda r-regoli bażiċi l-proċeduri amministrattivi huma miktuba fil-liġi dwar l-amministrazzjoni pubblika. L-appell ta' awtorità amministrattiva superjuri kontra deċiżjoni amministrattiva tista' tkun obbligu (IT biss fil-każijiet previsti fil-liġi) jew alternattiva (il-persuna tista' tagħżel bejn l-appell lil awtorità jew qorti). Hemm possibbiltà li japplika għal tilwim amministrattiv tal-Kummissjoni qabel tressaq il-każ quddiem qorti amministrattiva. Id-deċiżjoni amministrattiva tal-ewwel istanza tista' tittieħed minn qorti direttament. Applikazzjonijiet għal kummissjonijiet ta' tilwim amministrattiv qabel it-tressiq ta' kawża quddiem qorti amministrattiva mhijiex obbligatorja, ħlief għall-kwistjonijiet pprovduti permezz ta' liġijiet. Fin-nuqqas ta' regoli speċifiċi previsti mil-liġi dwar il-ħtieġa ta' talba amministrattiva qabel it-tressiq ta' kawża quddiem qorti amministrattiva, id-deċiżjonijiet amministrattivi jistgħu jitressqu quddiem qorti amministrattiva direttament. Il-qorti amministrattiva tirrevedi l-legalità proċedurali u sostantiva wkoll il-legalità tad-deċiżjonijiet amministrattivi kollha.

Traduzzjoni awtomatika

Il-qrati jistudjaw il-materjal, sejbiet tekniċi u kalkoli meta dawn jitqiesu li jagħmlu parti minn din id-Deċiżjoni. Il-legalità ta' ippjanar amministrattiv huwa kkontrollat mill-qrati amministrattivi. Il-kundizzjonijiet rigward il-pożizzjoni legali, ir-regoli ta' evidenza, regoli dwar is-smigħ jew Il-portata tal-istħarriġ eżerċitat mill-qorti mhumiex speċifiċi għal kawżi fi kwistjonijiet ambjentali. Persuni fiżiċi jew ġuridiċi li għandhom id-dritt li jressqu lment (applikazzjoni), dwar att amministrattiv meta d-drittijiet tagħhom inkisru. Fil-każijiet previsti mil-liġi, huwa possibbli li tressaq ilment sabiex jipproteġu l-Istat jew interess ġenerali ieħor ambjentali (inkluż l-imgħax). Aġenziji, organizzazzjonijiet u gruppi jistgħu jressqu appell kontra l-miżuri li jaffettwaw l-interessi tagħhom (eżistenza, l-assi, l-attività, kondizzjonijiet ta' tħaddim) kif ukoll li jitolbu kumpens għal dannu materjali u morali tagħhom. Iżda huma jistgħu wkoll jidħlu l-qorti biex jiddefendu l-interess pubbliku ta' dawk li jirrappreżentaw, sa fejn il-miżura kkontestata jew regolatorju individwali, dan jippreġudika l-interess pubbliku. F'litigazzjoni amministrattiva, bħal fi proċedimenti legali privati, l-oneru tal-prova huwa fuq ir-rikorrent. Madankollu, dan il-prinċipju jara għall-mitigazzjoni f'litigazzjoni amministrattiva, b'mod partikolari meta l-elementi ta' prova huma f'idejn l-amministrazzjoni jew, fil-każ ta' responsabbiltà, fl-ipoteżi ta' preżunzjonijiet li jeżentaw lill-petizzjonanta milli tistabbilixxi t-tort huwa jallega u li tobbliga lill-amministrazzjoni biex tipprova li hija ma wettqet l-ebda żball. Meta wieħed iqis in-natura inkwiżitorjali tal-proċediment, l-imħallef amministrattiv, li għandu setgħat ta' investigazzjoni, li jikkontribwixxi b'mod sinifikanti fl-istabbiliment tal-fatti. F'każ ta' bżonn, huwa/hija j/tista' timponi l-komunikazzjoni ta' dokumenti jew tipproċedi b'ruħu biex ċerti investigazzjonijiet billi jeżaminaw direttament atti jew dokumenti, billi żżur il-postijiet, billi jattendu seduti ta' smigħ jew valutazzjonijiet tal-esperti. L-Imħallfin għandhom jieħdu sehem b'mod attiv fil-ġbir ta' evidenza. L-Artikolu 8(1) tal-liġi dwar proċeduri amministrattivi tħaddan il-prinċipju li l-proċedimenti għandhom iseħħu f'seduta pubblika.

L-imħallef amministrattiv ikollu kontroll sħiħ ta' att amministrattiv. Att amministrattiv (parti minnu) għandha tiġi rtirata jekk huwa:

1. illegali per se, jiġifieri, tikkontradixxi mill-kontenut tiegħu l-atti legali ta' grad ogħla;
2. Illegali minħabba li ġiet adottata minn entità ta' amministrazzjoni ħażina;
3. Illegali minħabba li kienet adottata bi ksur tal-prinċipju ta' proċeduri stabbiliti, speċjalment bi ksur tar-regoli maħsuba biex jiżguraw valutazzjoni oġġettiva taċ-ċirkostanzi kollha u l-validità tad-deċiżjoni. Att ikkontestat (parti minnu) jistgħu wkoll jiġu rrevokati għal raġunijiet oħra rikonoxxuti bħala materjal mill-qorti amministrattiva ta' fuq il-ħoġor (l-Artikolu 89).

Id-deċiżjonijiet dwar l-iskrining u d-definizzjoni tal-ambitu tal-EIA huma deċiżjonijiet amministrattivi u jistgħu jiġu riveduti mill-qrati. Il-kundizzjonijiet rigward il-pożizzjoni legali, ir-regoli ta' evidenza, regoli dwar is-smigħ jew Il-portata tal-istħarriġ eżerċitat mill-qorti mhumiex speċifiċi għal dawn il-każijiet. Id-deċiżjoni finali dwar l-EIA hija wkoll deċiżjoni amministrattiva u jistgħu jiġu riveduti mill-qrati. Il-qorti amministrattiva tirrevedi l-legalità proċedurali u sostantiva wkoll il-legalità tad-deċiżjonijiet amministrattivi kollha. Il-qrati jistudjaw il-materjal, il-kunsiderazzjonijiet u l-kalkoli tekniċi meta jiġu kkonsidrati bħala li jappartjenu għal din id-Deċiżjoni. L-istudju tal-impatt ambjentali tkun ikkontrollata għaliex hija l-aspett ewlieni ta' legalità proċedurali. Ir-rekwiżit ta' interess meħtieġa li jkollha s-setgħa li tieħu azzjoni huwa l-aktar kap tal-kundizzjonijiet ta' ammissibbiltà tal-appell. Mhuwiex meħtieġ li jipparteċipa f'fażi ta' konsultazzjoni pubblika tal-proċedura tal-EIA jew jagħmel kummenti li għandhom locus standi quddiem il-qrati amministrattivi. Il-pubbliku kkonċernat għandu d-dritt li jressaq ilment (Applikazzjoni) dwar l-EIA att amministrattiv bl-għan li jiġi protett l-interess pubbliku (Artikolu 15 tal-Liġi dwar l-evalwazzjoni tal-effetti fuq l-ambjent tal-attività ekonomika proposti). M'hemmx regoli speċjali applikabbli għal proċeduri tal-EIA. L-ordni hija disponibbli f'kawżi amministrattivi fil-kwistjonijiet kollha. Skont l-Artikolu 71 tal-liġi dwar proċeduri amministrattivi, il-qorti jew l-imħallef jistgħu, fuq talba motivata tal-parteċipanti fil-proċedimenti jew fuq inizjattiva tiegħu/tagħha stess, tieħu miżuri bl-għan li tiggarantixxi t-talba. It-talba tista' tiġi garantita f'kull stadju tal-proċedimenti jekk in-nuqqas li jittieħdu miżuri provviżorji biex tiġi eżegwita talba tista' timpedixxi l-infurzar tad-deċiżjoni tal-qorti jew l-effett mhux infurzabbli. M'hemmx regoli speċjali applikabbli għal proċeduri tal-EIA. Kull deċiżjoni amministrattiva tista' tiġi riveduta tal-qrati amministrattivi. Deċiżjonijiet tal-IPPC u deċiżjonijiet oħra li jirrigwardaw l-awtorizzazzjonijiet jistgħu jiġu rieżaminati minn qrati amministrattivi wkoll. Il-kundizzjonijiet rigward il-pożizzjoni legali, ir-regoli ta' evidenza, regoli dwar is-smigħ jew Il-portata tal-istħarriġ eżerċitat mill-qorti mhumiex speċifiċi għal dawn il-każijiet. Il-qorti amministrattiva tirrevedi l-legalità proċedurali u sostantiva tal-IPPC l-legalità ta' deċiżjonijiet kif ukoll il-legalità tad-deċiżjonijiet amministrattivi kollha. Għandhom ukoll jiġu studjati materjali, is-sejbiet tekniċi, il-kalkoli u dokumentazzjoni tal-IPPC jekk dawn l-elementi huma meqjusa li jappartjenu għad-Deċiżjoni. Mhuwiex meħtieġ li jipparteċipa fil-konsultazzjoni pubblika fażi tal-IPPC proċedura jew biex jitressqu kummenti li għandhom locus standi quddiem il-qrati amministrattivi. Il-pubbliku kkonċernat għandu d-dritt li jressaq ilment (applikazzjoni) li jikkonċernaw att amministrattiv bl-għan li jiġi protett l-interess pubbliku (l-Artikolu 87 ta' regoli dwar il-ħruġ, it-tiġdid u tħassir fuq il-permessi tal-IPPC, approvat mill-Ministeru tal-Ambjent tal-Litwanja ordni numru 80 fl-2002). Skont l-Artikolu 71 tal-liġi dwar proċeduri amministrattivi, il-qorti jew l-imħallef jista' jieħu miżuri bl-għan li tiggarantixxi t-talba. M'hemmx regoli speċjali applikabbli għal proċeduri tal-IPPC.

V. aċċess għall-ġustizzja kontra l-atti jew l-ommissjonijiet

Skont l-Artikolu 7(8) tal-liġi dwar il-protezzjoni ambjentali, il-pubbliku kkonċernat, persuna fiżika jew ġuridika waħda jew aktar, għandhom id-dritt li jressqu talba quddiem il-qrati u:

Traduzzjoni awtomatika

1. biex jinsistu li l-piena ta' persuna ħatja ta' periklu għall-ambjent, u ta' uffiċjali, li d-deċiżjoni tagħha tkun kisret id-drittijiet u l-interessi tagħhom;
2. biex jieħdu azzjoni xierqa biex tiġi evitata jew minimizzata l-ħsara ambjentali jew biex ireġġgħu lura l-qagħda oriġinali tal-ambjent.

Persuni ġuridiċi u fiżiċi li jikkawża ħsara lill-ambjent għandu jikkumpensa t-telf kollu, u, jekk possibbli, kellu jġib lura l-istat ambjentali (Artikolu 32 tal-liġi dwar il-protezzjoni ambjentali). Id-dritt li jagħmlu talbiet għal danni li jappartjeni għal:

1. il-persuni fiżiċi u ġuridiċi li għandhom is-saħħa, il-proprjetà jew l-interessi ġew imħassra;
2. l-uffiċjali tal-Ministeru tal-Ambjent jew ta' uffiċjali oħra fejn id-dannu jkun sar kontra l-interessi tal-Istat (Artikolu 33(1) Il-liġi dwar il-protezzjoni ambjentali).

Entitajiet legali li huma suġġetti għal responsabbiltà ċivili, irrispettivament l-ħtija tagħhom, għal kull ħsara ambjentali jew it-tehdida attwali tagħha, li jirriżultaw mill-attivitajiet ekonomiċi tagħhom (Artikolu 34(2) Il-liġi dwar il-protezzjoni ambjentali). Talbiet għall-ħarsien tal-ambjent jistgħu jiġu ppreżentati direttament quddiem il-qrati amministrattivi kontra d-deċiżjonijiet jew l-ommissjonijiet ta' korpi pubbliċi (l-Istat jew l-awtoritajiet pubbliċi lokali). Il-Qorti Amministrattiva tista' tirrevoka l-att amministrattiv inkwistjoni (parti minnha), jew tobbliga lil korp pubbliku li jirrimedja wettqet ksur, jew iwettaq ordnijiet oħra tal-Qorti. Il-qorti amministrattiva jista' jissodisfa l-ilment ("l-applikazzjoni"), kif ukoll għall-ħlas ta' danni kkawżati minn azzjonijiet illegali minn korpi pubbliċi. L-amministrazzjoni tal-Istat tal-ħarsien ambjentali titwettaq mill-Gvern tar-Repubblika, il-Ministeru tal-Ambjent, l-Aġenzija għall-Ħarsien tal-Ambjent, dipartimenti reġjonali għall-ħarsien tal-ambjent, l-awtoritajiet tal-Istat speċjali oħra (pereżempju l-istat territorjali u ta' ppjanar tal-Ispettorat tal-Kostruzzjoni Ġenerali tal-Foresti tal-Istat, l-intrapriża, żoni protetti, parks nazzjonali Direttorati) u l-gvernijiet lokali. Il-proċedura amministrattiva hija rregolata mil-liġi dwar l-amministrazzjoni pubblika għall-kwistjonijiet kollha tal-liġi amministrattiva. Ma hemm l-ebda regoli speċifiċi għal kwistjonijiet ambjentali. Il-proċedura amministrattiva għandha titlesta u d-deċiżjoni dwar il-proċedura amministrattiva għandha tiġi adottata fi żmien 20 jum mill-bidu tal-proċedura. Dan it-terminu jista' jiġi estiż għal perijodu ta' mhux aktar minn 10-il ġurnata ta' xogħol (Artikolu 31 tal-liġi dwar l-amministrazzjoni pubblika). Persuna għandu jkollha d-dritt li tappella kontra deċiżjoni dwar il-proċedura amministrattiva adottata minn entità ta' amministrazzjoni pubblika, b'għażla tiegħu, jew għal test tal-Kummissjoni għat-Tilwim Amministrattiv jew quddiem qorti amministrattiva b'konformità mal-proċedura stabbilita permezz ta' liġijiet (Artikolu 36 tal-liġi dwar l-amministrazzjoni pubblika). Il-qorti amministrattiva jista' jirrevoka d-deċiżjonijiet meħuda mill-awtoritajiet kompetenti (jew parti minnu) tobbliga lill-awtorità kompetenti biex tirrimedja wettaq ksur jew iwettaq ordnijiet oħra ta' fuq il-ħoġor tal-Qorti (l-Artikolu 88). Ma hemm l-ebda regoli speċifiċi li jikkonċernaw kwistjonijiet ta' responsabbiltà ambjentali fir-rigward tal-proċedura quddiem il-qrati amministrattivi. Il-qrati ordinarji huma ttrattati każijiet dwar ir-responsabbiltà ambjentali. Il-possibbiltà għal talba għal kumpens ta' dannu li hija prevista f' Artikolu 32–34 tal-liġi dwar il-protezzjoni tal-ambjent. Hemm bosta possibilitajiet biex jinfurzaw ir-responsabbiltà ambjentali. Kull possibbiltà hija bbażata fuq kundizzjonijiet speċifiċi. Il-persuna tista' titlob lill-awtorità kompetenti biex taġixxi jekk l-ambjent ikun bil-ħsara. Id-deċiżjoni meħuda minn awtorità kompetenti tista' tiġi appellata quddiem il-qorti amministrattiva. Il-persuni fiżiċi u ġuridiċi li għandhom is-saħħa, il-proprjetà jew l-interessi ġew danneġġjati jistgħu jagħmlu pretensjonijiet diretti għad-danni quddiem il-qrati ordinarji. L-uffiċjali kompetenti jistgħu jagħmlu talbiet bħal dawn fejn id-dannu jkun sar għall-interessi tal-Istat.

VI. Mezzi oħra ta' aċċess għall-ġustizzja

Il-proċedimenti kollha tal-qorti ġenerali, amministrattivi, ċivili jew kriminali li x'aktarx jiġu applikati fi kwistjonijiet ambjentali. Ma hemm l-ebda regoli speċifiċi f'dan il-qasam. Is-Seimas tar-Repubblika jinnomina tal-Ombudsman tas-Seimas, uffiċjal tal-Istat li jipproteġi d-drittijiet tal-bniedem u l-libertajiet, jinvestiga l-kwerelanti' lment dwar abbuż ta' kariga minn jew burokrazija tal-uffiċjali u tfittex li ttejjeb l-amministrazzjoni pubblika. Il-kwerelant għandu d-dritt li jressaq ilment quddiem l-Ombudsman tal-Parlament Litwan dwar l-abbuż tal-kariga mill-burokrazija tal-uffiċjali jekk huwa jemmen li d-drittijiet u l-libertajiet tagħhom ġew miksura b'hekk (l-Artikolu 5, 13 (1) Il-Liġi dwar l-Ombudsman tal-Parlament Litwan). Wara li tkun temmet l-investigazzjoni tal-Ombudsman tas-Seimas għandha tiddeċiedi li:

1. tirrikonoxxi jew tiddikjara l-ilment bħala ġustifikati;
2. tiċħad ir-rikors;
3. iwaqqfu tal-investigazzjoni tal-ilment (l-Artikolu 22(1) Il-Liġi dwar l-Ombudsman tal-Parlament Litwan).

Istituzzjoni u aġenzija jew uffiċjali, lejn min din il-proposta (rakkomandazzjoni) hija indirizzata għandha tinvestiga l-proposta (rakkomandazzjoni) tas-Seimas Ombudsman u tinforma tal-Ombudsman tas-Seimas dwar ir-riżultati tal-investigazzjoni (Artikolu 20 (3) Il-Liġi dwar l-Ombudsman tal-Parlament Litwan). Skont il-Liġi dwar il-Prosekutur, l-Uffiċċju tal-Prosekutur Pubbliku huwa istituzzjoni tal-Istat mmexxi mill-Prosekutur Ġenerali. L-Uffiċċju tal-Prosekutur Pubbliku huwa magħmul l-Uffiċċju tal-Prosekutur Ġenerali u Uffiċċji tal-Prosekutur (territorjali tal-uffiċċji tal-prosekutur reġjonali u Uffiċċji tal-prosekutur distrettwali). L-uffiċċji kollha tal-prosekuturi għandha tiddefendi l-interess pubbliku, inklużi kwistjonijiet ambjentali. L-Artikolu 19 tal-liġi dwar il-prosekutur b'mod

Traduzzjoni awtomatika

komprensiv jirregola d-difiża tal-interess pubbliku. L-istituzzjonijiet tal-istat responsabbli għall-protezzjoni tal-ambjent kif ukoll tal-Ministeru tal-Ambjent, l-Aġenzija għall-Protezzjoni tal-Ambjent, id-Dipartiment tal-ħarsien ambjentali reġjonali u awtoritajiet statali oħrajn speċjali (pereżempju l-istat territorjali u ta' ppjanar tal-Ispettorat tal-Kostruzzjoni Ġenerali tal-Foresti tal-Istat, l-intrapriża, żoni protetti, parks nazzjonali Direttorati u l-gvernijiet lokali) tista' tiftaħ kawża fil-qorti amministrattiva għad-difiża ta' interess pubbliku. Xi korpi tal-pulizija territorjali għandhom dipartimenti speċjali għal kontravvenzjonijiet ambjentali (eż. fil-kapital f'Vilnius). Korpi oħrajn tal-Pulizija territorjali għandhom uffiċjali tal-pulizija responsabbli mill-investigazzjoni tal-ksur ambjentali. Huma għandhom kompetenza għal kwistjonijiet kriminali u l-ksur amministrattiv. Il-Kodiċi ta' Proċedura Kriminali jipprovdi kawżi skont il-Kodiċi Kriminali tar-Repubblika tal-Litwanja, meta l-proċeduri kriminali jistgħu jinbdew meta jkun hemm ilment mill-vittma jew mir-rappreżentant legali tiegħu (Artikolu 407 tal-Kodiċi ta' Proċedura Kriminali). F'dawn il-każijiet ma ssirx investigazzjoni ta' qabel il-proċess. Ma hemm l-ebda eżempju kawżi fi kwistjonijiet ambjentali. Hemm bosta possibbiltajiet ta' rikorsi quddiem il-qrati amministrattivi f'każijiet ta' nuqqas ta' azzjoni jew azzjoni mhix adattata:

- Ir-rikors għal annullament kontra deċiżjoni amministrattiva illegali;
- l-azzjoni li jobbligaw istituzzjoni biex tgħaddi deċiżjoni amministrattiva;
- l-azzjoni għad-danni kontra awtorità pubblika meta jintwera li dan in-nuqqas ta' azzjoni u azzjoni mhux xierqa ikkawżaw xi dannu.

Hemm possibbiltà li jitressaq ilment sabiex jipproteġu l-Istat jew interess pubbliku stabbiliti lill-Prosekutur, entitajiet ta' amministrazzjoni, l-uffiċjali tal-kontroll tal-Istat, l-istituzzjonijiet l-oħra tal-istat, aġenziji, organizzazzjonijiet u persuni fiżiċi, iżda biss fil-każijiet previsti mil-liġi (l-Artikolu 56 tal-Liġi dwar proċeduri amministrattivi).

VII. Locus standi

Skont il-liġi dwar il-proċedura amministrattiva, kull persuna interessata tista' tapplika għand qorti għal protezzjoni tiegħu/tagħha, tad-dritt miksur id-dritt inkwistjoni, jew interess protett taħt il-liġi. Kull applikant li jikkontesta att amministrattiv għandu juri interess partikolari li l-annullament ta' dan l-att. L-applikazzjonijiet biss li tipproteġi lill-individwi dritt miksura jew protettiv għal qorti amministrattiva ikun ammissibbli (Artikolu 5 tal-Liġi dwar proċeduri amministrattivi). Dawn ir-regoli ewlenin huma applikabbli għal tipi differenti ta' proċeduri u atturi differenti. Madankollu, huwa possibbli li tressaq ilment sabiex jipproteġu l-Istat jew interessi pubbliċi oħra. L-atturi għal din il-possibbiltà tinkludi Prosekutur, entitajiet ta' amministrazzjoni, l-uffiċjali tal-kontroll tal-Istat, l-istituzzjonijiet l-oħra tal-istat, aġenziji, organizzazzjonijiet u persuni fiżiċi. Iżda din il-possibbiltà tista' tintuża biss fil-każijiet previsti mil-liġi (l-Artikolu 56 tal-Liġi dwar proċeduri amministrattivi). Pereżempju, skont l-Artikolu 7(8) tal-liġi dwar il-protezzjoni ambjentali, il-pubbliku kkonċernat, persuna fiżika jew ġuridika waħda jew aktar, għandhom id-dritt li jressqu talba quddiem il-qrati. Għalhekk, jekk kien hemm ilment sabiex tipproteġi l-interess pubbliku marbut mal-ħarsien tal-ambjent, dan l-ilment għandu jkun ammissibbli minħabba li hija stabbilita mil-liġi dwar il-protezzjoni ambjentali. Din ir-regola hija użata għall-ħwejjeġ kollha (mhux biss għal kwistjonijiet ambjentali). Xi drabi regoli addizzjonali ta' liġi tipprovdi min u f'liema każijiet ikun hemm aċċess għall-qorti eż. każijiet dwar l-EIA u l-IPPC. L-Artikolu 15 tal-Liġi dwar l-evalwazzjoni tal-effetti fuq l-ambjent tal-attività ekonomika proposta jagħti l-possibilità għall-pubbliku kkonċernat li jressqu talba quddiem il-qrati fil-każ ta' EIA. Artikolu 87 Regoli dwar il-ħruġ, it-tiġdid u tħassir fuq il-permessi tal-IPPC, approvat mill-Ministeru tal-Ambjent tal-Litwanja — in-numru tal-ordni 80 fl-2002 jipprovdi l-possibilità għall-pubbliku kkonċernat li jressqu talba quddiem il-qrati fil-każ tal-IPPC. Hemm regoli addizzjonali dwar il-possibbiltà għall-pubbliku kkonċernat li jressqu talba quddiem il-qrati fil-każ ta' EIA (Artikolu 15 tal-Liġi dwar l-evalwazzjoni tal-effetti fuq l-ambjent tal-attività ekonomika proposti) u l-IPPC (Artikolu 87 tar-Regoli dwar il-ħruġ, it-tiġdid u tħassir fuq il-permessi tal-IPPC, approvat mill-Ministeru tal-Ambjent tal-Litwanja — in-numru tal-ordni 80 fl-2002). Ma hemm l-ebda 'actio popolaris' fil-Litwanja. L-Ombudsman ma jistax iressaq talba quddiem il-qorti amministrattiva kontra kull deċiżjoni amministrattiva. Iżda jista' japplika għand il-qorti amministrattiva b'talba biex jistħarrġu l-legalità ta' statuti legali adottati mill-entitajiet tal-amministrazzjoni tal-Istat jew l-amministrazzjoni muniċipali. Huwa jista' jirrakkomanda li l-Prosekutur japplika lill-Qorti tal-Ġustizzja skont il-proċedura preskritta mill-liġi għall-protezzjoni tal-interess pubbliku. Il-prosekuturi pubbliċi jistgħu jiddefendu l-interess pubbliku quddiem il-qrati amministrattivi. Istituzzjonijiet statali oħra għandhom locus standi biex taġixxi quddiem il-qrati amministrattivi jew meta huwa fl-interess tagħhom stess li jsostnu jew li tiġi difiża jew meta tiddefendi l-interess pubbliku. Hemm regoli addizzjonali li jikkonċernaw il-locus standi ta' individwi/NGOs u l-aċċess għall-ġustizzja fil-qasam tal-ambjent fl-oqsma l-EIA u l-IPPC proċeduri

VIII. Rappreżentanza legali

Il-Partijiet jistgħu jirrappreżentaw l-interessi tagħhom fil-qrati amministrattivi huma stess jew permezz ta' rappreżentanti. Il-qrati amministrattivi, il-parteċipazzjoni ta' avukat hija obbligatorja fi proċedimenti ġudizzjarji (inklużi fi kwistjonijiet ambjentali). Avukat hija obbligatorja quddiem il-Qorti tal-Kassazzjoni (Qorti Suprema tal-Litwanja) (eż. f'każijiet ta' danni ambjentali jew f'każijiet kriminali). Partijiet u/jew ir-rappreżentanti tagħhom għandhom jkollhom lawrja fil-liġi quddiem il-Qorti tal-Appell. Ġeneralment, il-

Traduzzjoni awtomatika
Traduzzjoni awtomatika

parteċipazzjoni obbligatorja hija meħtieġa fi proċedimenti kriminali fil-qrati kollha b'ġuriżdizzjoni ġenerali. Hemm uffiċċji legali speċjalizzati fi kwistjonijiet ambjentali (normalment l-akbar uffiċċji legali). Huwa possibbli li jinstabu l-listi tal-avukati fil-websajts li ġejjin:

- http://www.advoco.lt/
- http://www.infolex.lt/

Hemm diversi NGOs li l-għan tagħhom huwa li jiddefendu l-interess tal-pubbliku fi kwistjonijiet ambjentali, bħal fond Litwana for Nature and Green movement Litwana. Litwan koalizzjoni ambjentali ġiet stabbilita fl-2004. Hemm 9 membru f'din il-koalizzjoni bħalissa.

IX. Evidenza

Partijiet u persuni oħra jippreżentaw il-provi għall-proċedimenti. Il-Partijiet għandhom jagħtu prova li ċ-ċirkustanzi li fuqhom jibbażaw it-talbiet tagħhom u r-reazzjonijiet. Fi proċedimenti amministrattivi u ċivili, il-provi jinkludu: Spjegazzjoni waħda mill-partijiet u partijiet terzi (mogħtija b'mod dirett jew permezz ta' rappreżentanti), ix-xhieda, evidenza bil-miktub, evidenza konkreta, id-dikjarazzjonijiet ta' eżaminazzjoni, elementi ta' prova permezz ta' perizja. Il-Partijiet u l-parteċipanti l-oħra tipproduċi provi quddiem il-Qorti. Jekk ikun meħtieġ, il-qorti tista' tippermetti li dawk il-persuni li jissottomettu evidenza addizzjonali fuq talba tal-persuna jew fuq inizjattiva tagħha stess, tista' tesiġi li d-dokumenti meħtieġa, jew talba ta' sottomissjonijiet minn uffiċjali. Fi proċedimenti ċivili, il-qorti għandha d-dritt li tiġbor il-provi ex officio biss f'każijiet eċċezzjonali preskritti mil-liġi, bħal f'kawżi tal-familja u kawżi tax-xogħol. Il-Qorti tista' wkoll titlob u tikseb evidenza mill-Parti l-oħra jew partijiet terzi fuq talba minn parti oħra. L-ebda evidenza quddiem il-qrati ikollha valur deċiż minn qabel. Il-Qorti tevalwa l-elementi ta' prova skont konvinzjoni interna tagħha bbażata fuq valutazzjoni eżawrijenti, komprensiv u eżami oġġettiv tal-fatti skont il-liġi, kif ukoll il-ġustizzja u r-raġonevolezza kriterji. Fi proċedura amministrattiva l-Partijiet jistgħu jintroduċu elementi ġodda sa tmiem is-seduta fuq il-merti. L-Imħallfin għandhom jieħdu sehem b' mod attiv fil-ġbir ta' evidenza, fl-istabbiliment ta' sinifikanti kollha fiċ-ċirkostanzi tal-każ, u għandha tagħmel analiżi komprensiva u oġġettiva tagħha. Fi proċedimenti ċivili l-partijiet jistgħu jintroduċu elementi ġodda sa tmiem il-perjodu ta' tħejjija għal seduta ta' smigħ dwar il-merti. Fi proċedimenti ċivili, il-qorti għandha d-dritt li tiġbor il-provi ex officio biss f'każijiet eċċezzjonali preskritti mil-liġi, bħal f'kawżi tal-familja u kawżi tax-xogħol. Il-Partijiet jistgħu jissottomettu opinjonijiet esperti bi provi oħra quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja. Spjegazzjonijiet speċjalizzati, opinjonijiet u konklużjonijiet miġbura mill-partijiet fuq inizjattiva tagħhom ma jkunux ammessi bħala provi ta' esperti. Dawn huma kkunsidrati bħala biċċiet ta' provi bil-miktub. Il-Qorti tiddeċiedi fuq l-inizjattiva tagħha stess jew fuq it-talba tal-partijiet il-possibbiltà li tordna eżami tal-esperti fil-proċedimenti. Normalment espert huwa kkundannat li jiġu eżaminati ċerti kwistjonijiet relatati fil-każ meta l-Qorti Speċjali tal-ħtiġijiet xjentifiċi, mediċi, artistika, teknika jew l-għarfien professjonali. Opinjonijiet ta' esperti, bħala xhieda oħra, ma jkollhomx valur diġà determinat għall-Qorti. Dawn mhumiex vinkolanti fuq l-imħallfin.

Rimedju b'mandat ta' inibizzjoni.

L-appell jew ir-rikors ippreżentat quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja kontra d-deċiżjoni amministrattiva m'għandhiex effett ta' sospensjoni. Il-qorti biss tista' tissospendi d-deċiżjoni amministrattiva li l-applikazzjoni ta' miżuri provviżorji. Normalment deċiżjonijiet amministrattivi tista' tiġi eżegwita minnufih wara l-adozzjoni tagħhom (infurzar), irrispettivament minn appell. Il-qorti biss tista' tapplika miżuri provviżorji. Meta d-deċiżjoni amministrattiva fil-forma tal-att leġislattiv ġie adottat mill-gvern jew il-muniċipalità l-infurzar hija marbuta mal-pubblikazzjoni f'Il-Ġurnal Uffiċjali tal-Unjoni Ewropea jew data oħra li tista' tiġi prevista fl-att leġiżlattiv. Ma hemm l-ebda regoli speċifiċi għal rimedju b'mandat ta' inibizzjoni fi proċeduri ġudizzjarji fi kwistjonijiet ambjentali. It-talba tista' tiġi garantita f'kull stadju tal-proċedimenti jekk in-nuqqas li jittieħdu miżuri provviżorji biex tiġi eżegwita talba tista':

a) timpedixxi l-infurzar tad-deċiżjoni tal-qorti; jew

b) jagħtu d-deċiżjoni infurzabbli.

It-talba għal miżuri provviżorji għandha tiġi ppreżentata qabel ma jibda s-smigħ tal-kawża fuq il-mertu. Skont il-prassi tal-Qorti Amministrattiva Suprema tal-Litwanja, il-Qorti tal-Ġustizzja, filwaqt li tiddeċiedi dwar miżuri interim (bil-Litwan proċess amministrattiv li huma msejħa “miżuri l-iżgurar tat-talba ”), għandu b'mod preliminari tqis in-natura tal-pretensjoni (li huwa talab li jiġi assigurat), indikat bażi fattwali l-allegazzjoni, id-drittijiet mogħtija permezz tal-att ikkontestat, u twettiq effettiv ta' dawn id-drittijiet. B'hekk biss il-qorti tista' tiddeċiedi jekk ir-rekwiżit għal miżuri provviżorji taħt iċ-ċirkostanzi tal-applikazzjoni tkun xierqa għall-iskop u jekk il-prinċipju ta' proporzjonalità u l-bilanċ tal-interessi tal-partijiet u l-interess pubbliku ma jinkisrux. Skont il-prinċipju ta' ekwità, meta jiġi kkunsidrat ir-rekwiżit ta' miżuri interim, il-Qorti tal-Ġustizzja għandha tirrispondi għad-domanda jekk il-miżura fil-fatt se jgħinu biex tiġi stabbilita mill-ġdid il-pożizzjoni ġuridika preċedenti jekk il-pretensjoni prinċipali tkun sodisfatta. Il-petizzjoni sabiex talba tista' tiġi aċċettata biss jekk l-ilment ewlieni huwa aċċettat. M'hemm l-ebda possibbiltà li titlob miżuri provviżorji, mingħajr ma tintalab jikkontestaw l-att amministrattiv jew l-ommissjoni. M'hemmx cross-undertaking f'danni qabel l-għoti ta' miżuri

Traduzzjoni awtomatika

provviżorji. Hemm appell kontra d-deċiżjoni tal-Qorti dwar mandat ta’ inibizzjoni possibbli. Iżda dan m’għandux effett sospensiv u l-qorti tista’ tkompli tipproċedi (Artikolu 71(5) DAWRA).

XI. Fuq l-ispejjeż

Il-qrati amministrattivi, ir-rikorrent irid iħallas dritt tal-qorti. Jeżistu, madanakollu, eżenzjonijiet f’każijiet dwar ilmenti sabiex jipproteġu l-Istat jew interessi pubbliċi oħra, f’kawżi li għandhom x’jaqsmu ma’ kumpens għal danni materjali u morali kkawżat minn atti illegali jew omissjoni fil-qasam tal-amministrazzjoni pubblika, pereżempju. Spejjeż ta’ litigazzjoni oħra jinkludu:

1. l-ispejjeż mogħtija lix-xhieda, l-esperti, u organizzazzjonijiet esperti;
2. l-ispejjeż relatati mal-pubblikazzjoni bil-ħin u l-post tas-seduta fl-istampa;
3. spejjeż tat-trasport;
4. l-ispejjeż għall-kiri ta’ akkomodazzjoni fil-post fejn sar tal-Qorti;
5. spejjeż oħra neċessarji u raġonevoli.

Fil-qrati ċivili l-applikanti jkollhom iħallsu tariffa tal-qorti. Hemm eżenzjonijiet f’każijiet li jikkonċernaw kumpens għal dannu materjali u dannu morali fir-rigward ta’ korriment fiżiku, mewt, f’każijiet li jikkonċernaw id-difiża tal-interess pubbliku skont it-talba tal-Prosekutur, istituzzjonijiet pubbliċi jew persuni oħra. Spejjeż ta’ litigazzjoni oħra jinkludu:

1. l-ispejjeż imħallsa lil xhieda, esperti, awtoritajiet u l-għarfien espert ta’ interpreti u l-ispejjeż assoċjati ma’ spezzjonijiet fuq il-post;
2. l-ispejjeż biex ifittxu lill-konvenut;
3. l-ispejjeż marbuta mas-servizz ta’ kunsinna ta’ dokumenti;
4. l-ispejjeż relatati mal-infurzar ta’ sentenzi;
5. spejjeż relatati ma’ salarji ta’ kuratur;
6. l-ispejjeż biex l-avukati jew l-assistenti tal-Avukati;
7. spejjeż assoċjati għal miżuri provviżorji;
8. spejjeż oħra neċessarji u raġonevoli.

Skont il-liġi dwar il-proċeduri amministrattivi, kull ilment (applikazzjoni) f’qorti amministrattiva hija soġġetta għal taxxa tal-boll li tammonta għal LTL 100 (għajr l-eċċezzjonijiet). Appell għal reviżjoni ta’ sentenza tal-Qorti għandhom ikunu soġġetti għal dazju tal-boll bir-rata ta’ 50 % pagabbli fuq il-preżentazzjoni tal-ilment (applikazzjoni) fejn il-qorti tal-ewwel istanza. Skont il-Kodiċi ta’ Proċedura Ċivili, stamp-duties f’tilwim finanzjarju huma kif ġej:

Ammont tat-talba	Stamp-duty
għal talbiet sal-ammont ta’ LTL 100 000	3 % ta’ ammont mitlub + tal-indiċjar (il-minimu stamp-duty — LTL 50)
għal talbiet sal-ammont ta’ LTL 300,000	LTL 3,000 flimkien ma’ 2 % ta’ ammont mitlub aktar minn LTL 100,000 + indiċizzazzjoni
għal pretensjonijiet għal LTL 300,000	LTL 7,000 flimkien ma’ 1 % ta’ ammont mitlub aktar minn LTL 30,000 + indiċizzazzjoni (il-massimu stamp-duty — LTL 30,000)

Għall-appell, appell, kassazzjoni u applikazzjonijiet għal tiġdid tal-proċedura għandu jitħallas l-istess ammont ta’ taxxa tal-boll. Stima ta’ tariffi tal-esperti u ħlasijiet oħra ta’ litigazzjoni, ħlief minn tariffi legali u l-ispejjeż assoċjati għal miżuri provviżorji huma rregolati permezz ta’ Riżoluzzjoni tal-Gvern Nru 344 tal-2002. Hemm rakkomandazzjoni mill-Ministru tal-Ġustizzja u c-Chairman tal-avukati dwar it-tariffi tal-avukati (Ministeru tal-Ġustizzja numru tas-serje 1R- 85 minn 2004). Għadd massimu rrakkomandat ta’ daqsijiet ta’ remunerazzjoni jiġu kkalkulati bl-użu ta’ koeffiċjenti li huma bbażati fuq il-Gvern Litwan approva s-salarju minimu fix-xahar. Is-salarju minimu ta’ kull xahar (MMS) mill-1 ta’ Awwissu 2012 huwa LTL 850. Eż. il-koeffiċjent għal siegħa għal rappreżentazzjoni fil-qorti huwa 0,15. Stima ta’ onorarji ta’ avukati f’każijiet ta’ għajnuna legali hija rregolata permezz ta’ Riżoluzzjoni tal-Gvern Nru 60 tal-2001. Ir-rimunerazzjoni tal-avukati kontinwament u jipprovdu għajnuna legali sekondarja hija 8.18

Traduzzjoni awtomatika

MMS fix-xahar. Is-salarju ta' sigħat tax-xogħol għal avukati li mhumiex kontinwament u jipprovdu għajnuna legali sekondarja daqs 0,05 MMS. Hemm differenzi bejn il-proċeduri amministrattivi u ċivili. Fi proċedimenti amministrattivi, fil-każ ta' rimedju b'mandat ta' inibizzjoni jew miżura interim depożitu (cross-undertaking f'danni) mhijiex meħtieġa (mhux previsti fil-liġi dwar proċeduri amministrattivi). F'kawża ċivili t-talba għall-applikazzjoni ta' miżuri proviżorji għandhom ikunu taxxabbli biss meta din tintalab qabel it-tressiq ta' kawża. F'dan il-każ l-applikant għandu jħallas nofs pagabbli stamp-duty prospettiv għal din it-talba. Il-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili jistabbilixxi d-dritt tal-qorti li jeżiġu depożitu biex japplikaw il-miżuri interim mill-applikant. Id-depożitu huwa intiż li jiggarantixxi li l-konvenut kontra telf tal-miżuri provviżorji applikabbli għalih. Id-depożitu jista' jkun ukoll garanzija bankarja. L-ammont tad-depożitu jiddependi fuq il-każ u huwa pjuttost diffiċli biex jiġi evalwat b'mod ġenerali. Ir-regola ġenerali hija li l-parti telliefa trid tħallas l-ispejjeż kollha, inklużi taxxi tal-boll u l-ispejjeż relatati ma' proċedimenti tal-qorti inizjali. Il-Parti għandha wkoll tiġi obbligata tikkumpensa l-ispejjeż tal-parti rebbieħa. Dan stamp-duty, spejjeż ta' korrispondenza, spejjeż għall-esperti, u spejjeż oħra normalment jitħallsu b'mod sħiħ. Iżda l-ispejjeż legali għal rappreżentanza legali matul il-proċediment tal-qorti huma mnaqqsa kif rakkomandat mill-Ministru tal-Ġustizzja u c-Chairman tal-avukati. Madankollu, dawn l-ammonti huma rrakkomandati biss u jiddependu fuq il-kumplessità tal-proċedura ġudizzjarja, materjal ta' każ, u fatturi oħra. Madankollu, maġġoranza assoluta ta' każijiet ċivili u amministrattivi, qrati ta' Stat mitlub tnaqqas l-ispejjeż legali tal-partijiet għal assistenza legali tagħhom skont l-ammonti rakkomandati u raġonevolezza.

XII. Mekkaniżmi ta' għajnuna finanzjarja

Ma hemm l-ebda regoli speċifiċi li jikkonċernaw l-ispejjeż tal-litigazzjoni ta' proċedimenti fi kwistjonijiet ambjentali. L-ilmenti /petizzjonijiet li għandhom jiġu riċevuti u jinstemgħu mill-qrati amministrattivi biss wara l-ħlas ta' dazji preskritti mil-liġi. Diversi eżenzjonijiet mit-taxxa tal-bolla huma previsti fl-Artikolu 40 tal-liġi dwar proċeduri amministrattivi:

- l-ilmenti/petizzjonijiet li jirrigwardaw id-dewmien mill-entitajiet tal-amministrazzjoni pubblika biex iwettqu l-azzjonijiet assenjati fl-ambitu tal-kompetenza tagħhom,
- l-għoti jew ir-rifjut ta' għoti ta' pensjonijiet,
- ksur ta' liġijiet elettorali u l-liġi dwar referendum,
- Petizzjonijiet minn aġenti tal-Istat u l-impjegati muniċipali meta dawn jikkonċernaw ir-relazzjonijiet legali fl-Uffiċċju,
- kumpens għal dannu kkawżat lil persuna naturali jew organizzazzjoni minn atti illegali jew ommissjonijiet fil-qasam tal-amministrazzjoni pubblika, u
- Ilmenti relatati mal-protezzjoni tal-interessi pubbliċi u l-ilmenti/petizzjonijiet oħra.

Hemm għajnuna legali disponibbli fil-Litwanja. L-iskema attwali ta' għajnuna legali hija rregolata mil-liġi dwar l-għajnuna legali. L-għajnuna legali hija maqsuma f'għajnuna legali primarja u sekondarja. Għajnuna legali primarja jinkludi informazzjoni legali u konsultazzjonijiet legali barra l-proċedura ġudizzjarja u tkun aċċessibbli għaċ-ċittadini kollha, iċ-ċittadini tal-UE, u barranin, irrispettivament mir-riżorsi finanzjarji tagħhom. L-għajnuna legali sekondarja tinkludi l-preparazzjoni ta' dokumenti proċedurali, ir-rappreżentazzjoni fil-qrati, it-tneħħija ta' dazji u spejjeż oħra. Aċċess għal għajnuna legali sekondarja jiddependi mil-livell ta' proprjetà u dħul u jkopri 50 jew 100 fil-mija tal-ispejjeż proċedurali kollha. Xi gruppi ta' persuni (jiġifieri li jirċievu allowance soċjali) jistgħu jirċievu għajnuna legali indipendenti mid-dħul tagħhom. L-għajnuna legali tingħata permezz ta' servizzi speċjali, li huma responsabbli għall-Ministeru tal-Ġustizzja. Ir-rifjut li tingħata l-għajnuna legali hija soġġetta għal appell quddiem il-qrati amministrattivi. L-għajnuna legali hija disponibbli wkoll fi kwistjonijiet ambjentali mingħajr xi regoli speċifiċi. L-għajnuna legali hija soġġetta għal rekwiżiti fir-rigward tar-riżorsi, in-nazzjonalità, ir-residenza u l-ammissibbiltà. Int intitolat għal għajnuna legali primarja jew sekondarja jekk int ċittadin Litwan, ċittadin tal-UE, jew barrani li huwa legalment residenti fil-Litwanja jew fi Stat ieħor tal-UE. L-għajnuna legali tingħata jekk ir-rikors ma jkunx manifestament inammissibbli jew mingħajr sustanza. Kundizzjonijiet addizzjonali għal għajnuna legali sekondarja hija dik tal-parti tal-valur tal-proprjetà u dħul annwali li ma jaqbiżx il-valur tal-proprjetà u livelli ta' dħul stabbiliti mill-Gvern tar-Repubblika tal-Litwanja. Għajnuna legali lil NGOs mhux previst. Ditti legali ma jipprovdux assistenza legali pro bono fil-Litwanja. Uffiċċji ta' konsultazzjoni legali kollha li jittrattaw kawżi ambjentali. Ma hemmx uffiċċji ta' konsultazzjoni legali ambjentali speċifiċi. Dawn il-kliniċi legali huma:

- Klinika Legali tal-Università ta' Vilnius: http://www.teisesklinika.lt
- Klinika Legali ta' fl-Università Mykolas Romeris: http://www.mruni.eu/lt/universitetas/fakultetai/teises_fakultetas /teisines_pagalbos_centras/apie_centra/

Uffiċċji ta' konsultazzjoni legali li huma responsabbli għal għajnuna legali primarja. Għajnuna legali primarja hija wkoll mogħtija mill-muniċipalitajiet u mill-Ministeru tal-Ġustizzja tal-Uffiċċji tal-Informazzjoni f'diversi bliet (Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Druskininkai u oħrajn).

Traduzzjoni awtomatika

Tingħata għajnuna legali sekondarja permezz ta' 5 servizzi speċjali (f'Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys), li huma responsabbli għall-Ministeru tal-Ġustizzja. Hemm organizzazzjonijiet ambjentali responsabbli għad-difiża tal-ambjent fil-Litwanja. Dawn huma disponibbli għall-pubbliku. Hemm xi organizzazzjonijiet oħra li jagħtu pariri legali mingħajr ħlas permezz tal-internet. M' hemm l-ebda avukati ambjentali li jkunu disponibbli għall-pubbliku mingħajr ħlas.

XIII. Tempestività

Organu amministrattiv ma kkompletatx il-proċedura amministrattiva u adottat id-Deċiżjoni tal-proċedura amministrattiva fi żmien 20 jum mill-bidu tal-proċedura. L-entità pubblika tiġġustifika l-ftuħ ta' proċedura amministrattiva tista' testendi l-perjodu sa 10 jiem tax-xogħol żejda fejn, minħabba raġunijiet oġġettivi, il-proċedura amministrattiva ma tistax titlesta fiż-żmien stipulat. Persuna għandu jiġi mgħarraf dwar l-estensjoni tal-limitu ta' żmien proċedura amministrattiva bil-miktub jew permezz tal-posta elettronika (fejn l-ilment ikun ġie riċevut bil-posta elettronika) u r-raġunijiet għall-estensjoni (Artikolu 31 tal-liġi dwar l-amministrazzjoni pubblika). Qorti Amministrattiva tista' tibda r-responsabbiltà tal-awtorità pubblika meta l-organu amministrattiv ma tadottax deċiżjoni matul il-limitu ta' żmien u dan irriżulta f'dannu lir-rikorrent. F'diversi oqsma, il-liġi stabbilixxa skema ta' aċċettazzjoni taċita. Is-silenzju tal-amministrazzjoni jikkawża d-dieher ta' aċċettazzjoni taċita fil-perjodu ffissat mil-liġi. Ma hemm l-ebda limiti ta' żmien stabbiliti mil-liġi għal proċeduri ġudizzjarji fi kwistjonijiet ambjentali. Japplikaw ir-regoli ġenerali. Normalment, il-preparazzjoni tal-kawżi amministrattivi quddiem il-qorti għandha titlesta sa mhux aktar tard minn xahar wara d-data tal-ilment (applikazzjoni). Il-proċeduri quddiem il-Qorti Amministrattiva trid timtela u trid tittieħed deċiżjoni fl-ewwel istanza mhux aktar tard minn xahrejn wara li l-ordni għall-każ li l-qorti li tkun qed tisma', jekk il-liġi ma tipprovdi perijodu iqsar.
Fejn xieraq, il-perjodu ta' prova jista' jiġi estiż sa xahar. F'każijiet li jikkonċernaw il-legalità ta' atti normattivi tal-amministrazzjoni l-perijodu ta' żmien jista' jiġi estiż sa massimu ta' tliet xhur. Is-sentenza għandha tiġi stabbilita u kkomunikata lill-pubbliku b'mod ġenerali fl-istess jum wara li tisma' l-każ. Sentenzi relatati mal-legalità ta' atti amministrattivi u każijiet kumplessi oħra tista' tiġi mgħoddija u ħabbret aktar tard iżda mhux aktar minn 10 jum wara li jitlesta s-smigħ tal-kawża (fil-prattika, din tintuża kważi fil-każijiet kollha). Meta d-dritt għal deċiżjoni ġudizzjarja fi żmien raġonevoli jkun ikkawża ħsara, il-persuna tista' tikseb kumpens għad-dannu. Din il-possibilità hija prevista fil-liġi dwar il-kumpens għal danni kkawżati minn awtoritajiet pubbliċi.

XIV. Kwistjonijiet oħra

Kull applikant li jikkontesta att amministrattiv għandu juri interess partikolari li l-annullament ta' dan l-att. Rikors għal annullament ta' att amministrattiv għandha tkun ammissibbli biss jekk din tipproduċix effetti ġuridiċi — meta din tikser id-drittijiet u l-obbligi tal-applikant. Ċitazzjoni li sseħħ biss fil-kuntest ta' proċedura għall-iżvilupp ta' deċiżjoni prinċipali sussegwenti jew informazzjoni sempliċi u li ma toħloqx drittijiet jew obbligi għall-persuni u ma jistax jiġi kkontestat quddiem qorti amministrattiva. Dawn ir-regoli ġenerali huma applikabbli fi kwistjonijiet ambjentali. Id-dritt għall-aċċess għat-tagħrif ambjentali huwa mmexxi minn prinċipju ġenerali maħruġa mil-liġi dwar il-protezzjoni ambjentali u tad-Digriet dwar l-aċċess pubbliku għat-tagħrif ambjentali, approvati permezz ta' Riżoluzzjoni tal-Gvern Nru 1175 tal-1999. Soluzzjoni alternattiva għat-tilwim mhijiex attwalment prevalenti f'tilwimiet amministrattivi fil-Litwanja. Iżda l-aħħar ġurisprudenza tal-qrati amministrattivi tindika intenzjoni li tuża tat-Trattat ta' Paċi għas-soluzzjoni tat-tilwim (anke fi kwistjonijiet ambjentali). Il-medjazzjoni mhijiex verament jintużaw fil-prattika; Iżda, din l-idea bil-mod il-mod qed jikseb valur fil-Litwanja.

. XV. Tkun barrani

L-Artikolu 29 tal-Kostituzzjoni Litwana jistabbilixxi l-prinċipju tal-ugwaljanza quddiem il-liġi għaċ-ċittadini kollha irrispettivament mis-sess, razza, nazzjonalità, lingwa, oriġini, stat soċjali, twemmin, konvinzjonijiet jew opinjonijiet. Ħafna liġijiet ikunu estiżi dan l-artikolu tal-Kostituzzjoni. L-Artikolu 6 tal-liġi dwar proċeduri amministrattivi jipprevedi li l-ġustizzja f'kawżi amministrattivi huwa implimentat biss mill-qrati, skont l-ugwaljanza quddiem il-liġi u l-Qorti, irrispettivament mis-sess, razza, nazzjonalità, lingwa, oriġini, stat soċjali, reliġjon, twemmin jew attitudnijiet, l-attivitajiet u n-natura, ir-residenza u ċirkustanzi oħra. Biss fil-lingwa Litwana għandha tintuża fil-qrati. L-Artikolu 9 tal-liġi dwar proċeduri amministrattivi jipprevedi li matul il-proċess ta' każijiet amministrattivi, id-deċiżjonijiet jittieħdu u jiġu ppubblikati fil-lingwa Litwana. Id-dokumenti kollha ppreżentati lill-qorti jridu jiġu tradotti għal-Litwan. Persuni li ma jitkellmux Litwana għandu jkun iggarantit id-dritt li jużaw is-servizzi ta' interpretu. L-interpretu titħallas mill-baġit tal-Istat (Artikolu 9 tal-Liġi dwar proċeduri amministrattivi).

XVI. Każijiet transkonfinali

L-Artikolu 32 tal-Liġi dwar il-Protezzjoni tal-Ambjent tipprovdi li tilwim bejn persuni fiżiċi u ġuridiċi tar-Repubblika tal-Litwanja u Stati barranin għandhom jiġu solvuti bil-mod stabbilit bil-liġi tar-Repubblika tal-Litwanja, sakemm il-ftehimiet internazzjonali tar-Repubblika tal-Litwanja ma jipprovdux mod ieħor. L-ammissibbiltà ta' rikors quddiem qorti Litwana hija possibbli taħt kundizzjonijiet ta' Liġi dwar proċeduri amministrattivi jew fi proċeduri ċivili l-kodiċi. Il-kunċett ta' interess pubbliku mhijiex speċifika f'kuntest transkonfinali. Ir-regoli ġenerali huma applikabbli (speċjalment dwar l-ammissibilità ta' talbiet permezz tal-kunċett ta' interess ġuridiku). Il-liġi amministrattiva tal-Litwanja jirrikonoxxi l-istess aċċess għal qrati amministrattivi għall-persuni jew NGOs li jgħixu

Traduzzjoni awtomatika Traduzzjoni awtomatika Traduzzjoni awtomatika

barra mill-pajjiż fuq l-istess bażi li l-applikanti joqogħdu fil-Litwanja jużaw. Ċittadin tal-UE jew ċittadin barrani li huwa legalment residenti fil-Litwanja jew fi Stat ieħor tal-UE jistgħu jiksbu għajnuna legali. Klawżola ta' ġurisdizzjoni hija possibbli f'materji ċivili. Din tieħu l-forma ta' dispożizzjoni kuntrattwali li permezz tagħhom il-partijiet jaqblu li jafdaw is-soluzzjoni ta' tilwima quddiem qorti li normalment ma jkollhiex ġurisdizzjoni. Dan jista' jikkonċerna s-suġġett il-ġurisdizzjoni jew il-kompetenza territorjali. Din il-klawżola jistgħu jirrelataw biss għal tilwim li jirriżulta mill-kuntratt. Iżda, dan il-mekkaniżmu ma jintużax għal kawżi tal-liġi amministrattiva quddiem il-qrati amministrattivi. Il-possibbiltà li jagħżel bejn il-qrati jista' jkun possibbli fi ftehim internazzjonali.

Traduzzjoni awtomatika

Links relatati

http://www.glis.lt

http://www.aplinkosauga.lt/

http://www.zalieji.lt%29/

http://www.teisinepagalba.lt/

http://www.teisesforumas.lt/

http://www.jusuteise.lt/

http://www.e-juristai.lt/

http://www.am.lt/

http://www.gamta.lt/

Din hija verżjoni tradotta awtomatikament tal-kontenut. Is-sid ta' din il-paġna ma jaċċetta ebda responsabbiltà jew obbligazzjoni fir-rigward tal-kwalità ta' dan it-test tradott b'mod awtomatiku.

L-aħħar aġġornament: 14/09/2016